

УДК 021.2(571.51)+ 304.2

[https://doi.org/10.33296/2707-0255-10\(19\)-10](https://doi.org/10.33296/2707-0255-10(19)-10)

¹<https://orcid.org/0000-0002-7497-5746>

²<https://orcid.org/0000-0002-1891-5482>

³<https://orcid.org/0000-0002-0333-5186>

Андрій ГУРАЛЮК¹

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач сектору ІКТ і наукометрії відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна

Марина РОСТОКА²

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна

Наталія ВАРАКСІНА³

науковий співробітник сектору ІКТ і наукометрії відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна

БІБЛІОТЕКА У СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ

Анотація. У запропонованій статті розглядаються перспективи адаптивного існування бібліотек у суспільстві знань, яке має стати наступним кроком розвитку соціально-організаційних перетворень після інформаційного суспільства. Зазначається, що цифрові технології змінили сутність таких усталених суспільних інститутів, як бібліотеки. Показано, що бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій змушує бібліотеки не просто підлаштовуватись під нові реалії, а в цілому переосмислювати свою місію в суспільстві та адаптувати свою діяльність до викликів глобалізованої дійсності.

У дослідженні наводяться основні відмінності суспільства знань від інформаційного. Зазначається, що це суспільство, засноване на знаннях; вільному доступі до знань; економіці, що базується на знаннях; формуванні мереж знань і культури інновацій. Провідною думкою представленої праці є те, що традиційна модель бібліотеки безнадійно застаріває і перетворюється із джерела знань до музею книги.

Наводяться потенційні шляхи збереження бібліотек як публічних установ, засновані на реальних прикладах із зарубіжного досвіду. Наголошується на

необхідності трансформації бібліотек із сховища знань до інтелектуальних центрів і технологічних хабів, в яких можна отримати безкоштовний доступ не тільки до інформаційних ресурсів, а й до техніко-технологічних засобів обробки інформації – комп'ютера, Інтернету, організованого зручно робочого простору. А все частіше – і до найостанніших технологічних напрацювань задля формування навичок й забезпечення можливостей займатися колективним новаторством. Також розглядаються додаткові послуги, які може надавати бібліотека (і які вже надаються великою кількістю бібліотек у всьому світі), методи зацікавлення потенційних читачів (користувачів). Підкреслюється значущість комунікативної функції бібліотек, подальшої їх трансформації в інститути соціалізації особистості; закономірність адаптивного перетворення бібліотек в інтелектуальний простір міжособистісної й міжкультурної комунікації.

Ключові слова: бібліотека, суспільство знань, соціальна комунікація, перспективи бібліотек, адаптація бібліотек, інформаційні ресурси, науково-інформаційний центр.

Актуальність. Впродовж декількох століть бібліотеки відігравали ексклюзивну роль в житті суспільства, мали певний авторитет і постійну затребуваність, оскільки інших можливостей отримати інформацію, переважно в формі книг, спочатку рукописних, а потім і друкованих, просто не існувало.

Науково-технічний прогрес зумовив появу і масове розповсюдження інформаційно-комунікаційних технологій, які кардинально змінили сутність таких усталених суспільних інститутів як бібліотеки. Під натиском цифрової ери вони змушені не просто підлаштовуються під нові реалії, а й в цілому переосмислювати свою місію у суспільстві та адаптуватися до викликів сучасності.

Аналіз основних досліджень і публікацій свідчить про те, що сучасне постіндустріальне суспільство описується за допомогою різних концептів. Його характеризують як інформаційне суспільство (Ю. Хаяші, Д. Белл, Е. Тоффлер, Й. Масуда, А. Турен), суспільство постмодерну (Ж.-Ф. Ліотар, У. Еко, Х. Кюнґ), суспільство споживання (Е. Фромм, Ж. Бодрійяр), проте зрозумілим є те, що суспільство не зупинилось у своєму розвитку, а навпаки. Відбувається становлення нових соціально економічних відносин, які вченим хотілося б передбачити. Так, великої популярності зараз набула концепція суспільства знання (П. Друкер,

Р. Хатчинс, Т. Хусен), яке має стати наступним етапом розвитку соціально-економічних формацій та соціально-педагогічних систем в сучасному освітньому просторі. З'ясовано, що реалізації стратегічних ідей в напрямку інформатизації й технологізації освітнього простору, у т. ч. й бібліотечного, присвячено наукові праці таких дослідників, як: Д. Белл (інтелектуальні технології, технологізація глобальних комунікацій), В. Биков (теорія і методологія інформатизації освіти), І. Роберт (розвиток інформаційно-комунікаційних технологій), Л. Бевзенко, Л. Горбунова, І. Добронравова, І. Єршова-Бабенко, Т. Суходуб (трансдисциплінарний підхід в організації інформаційного освітнього простору) та ін. [14].

На **меті статті** – означити потенційні шляхи збереження бібліотек як публічних установ та показати необхідність адаптивної трансформації бібліотек до науково-інформаційних та громадсько-інформаційних центрів із наявністю широкого кола додаткових послуг.

Виклад основного матеріалу. Заступник Генерального директора ЮНЕСКО з питань комунікації та інформації А. Хан відзначає, що концепція «суспільство знання» краще відображає складність і динамізм змін, що відбуваються сьогодні, ніж концепція «інформаційного суспільства» [12]. Своєю появою ця концепція завдячує П. Дракеру, який у 1968 році в дослідженні «Епос розриву» підсумовує ряд раніше ним розгорнутих наукових досліджень щодо нового суспільства і проекту його соціально-економічного розвитку. Для назви цього суспільства він використовує термін «knowledge society» – «суспільство знань» [6; 17].

У 2005 році було опубліковано програмну доповідь ЮНЕСКО «До суспільств знання». У ній було окреслено контури суспільства, заснованого на знанні, і в їх числі – вільному доступі до знань; розвитку відкритого суспільства та демократії участі; економіка, що базується на знаннях; формування мереж знання і культури інновацій; вільний доступ до освіти і навчання впродовж усього життя; використання наукових результатів у всіх сферах суспільного життя; збереження мовного та культурного різноманіття [7]. У цілому можна сказати, що, за версією

експертів ЮНЕСКО, дана концепція описує перспективу переходу від інформаційного суспільства до нового типу соціальної організації, заснованої на цінності знання та гуманістичних пріоритетах.

Розвиток і становлення світового інформаційного суспільства, котре є породженням нових революційних технологій, має не допустити втрати розуміння того, що останні є лише засобом створення справжніх суспільств знання. Бурхливе зростання мереж саме по собі є недостатнім, щоб закласти основи суспільства знань [11]. Інформаційне суспільство є передумовою й інструментом для переходу до наступного рівня розвитку світової спільноти.

Парадоксальність ситуації полягає в тому, що людина витрачає час і сили на створення все більшого обсягу інформації, хоча вона не встигає переробляти вже створену інформацію. Людина інформаційної епохи створює інтелектуальні технології, що починають його перевершувати в швидкості обробки інформації й оперування нею. Правда, оперування інформацією обмежено можливостями програмного продукту, але не виключено, що це тимчасова ситуація. З огляду на актуальні тенденції, можна стверджувати, що людина опиняється «слабкою ланкою» в системі «комп'ютер ↔ знання ↔ людина», оскільки вона не встигає осмислювати, оглядати все більш зростаючий потік інформації [5].

Наприкінці XIX – початку XX ст. відбувається якісна зміна в розвитку науки, що починає усвідомлюватись як продуктивна сила суспільства й дійсно здійснювати величезний вплив на практично всі сторони його життя. Формується так звана «велика наука», що характеризується збільшенням фінансових витрат на дослідження, кількості науковців, результативності науки і відповідно частки прикладних досліджень в ній, необхідністю управління, планування, організації та прогнозування розвитку науки.

Відбувається формування нової соціальної організації науки, а саме дисциплінарно організованою науки, що в більш повній мірі відповідає її новій ролі в суспільстві.

Авжеж, наука в ХХ столітті набула вирішальне значення в житті людського суспільства. Її розвиненістю визначається сьогодні в значній мірі місце тієї чи іншої країни в світовій цивілізації. Звісно, що потреба в нових знаннях є не тільки в економіці, але і у всіх сферах діяльності людей.

Слід зауважити, що виробництво і передача знань здійснюються не тільки в ринкових контекстах, а й поза такими. Процеси комерціалізації науки, культури, освіти – реальність, однак ці процеси зачіпають лише окремі аспекти й фрагменти таких областей. Значна частка інформаційної продукції, виробленої в суспільстві знань, стає суспільним надбанням, винагороду її творцям здійснюється не на комерційній основі, може бути символічним, а то й зовсім не мати грошового вираження. Проте використання понять попиту та пропозиції для осмислення ситуації в подібних областях слід визнати корисним [1].

За твердженням фахівців, традиційна місія бібліотеки – нести просвітництво й духовність – «сіяти» грамотність, знання й культуру – не зменшилася з появою техногенного суспільства і постійно розвивається в інформаційному просторі. «Насправді коло завдань бібліотеки розширено і тепер має більше число аспектів» [8, с. 33]. Безсумнівно, старий формат бібліотеки, в основному націлений, як на книги, так і на способи передачі інформації через книги незмінно не є єдиним фактором функціонування сучасної бібліотеки, односторонність діяльності її у цьому контексті вже йде в минуле. Традиційна модель бібліотеки зазнає змін, що часом розцінюється багатьма вченими як криза системи. Безумовно, що бібліотеці потрібен новий підхід адаптивної розбудови в умовах трансдисциплінарної парадигми сучасності.

Зацикленість й небажання сприймати неминучість трансформаційних змін відкидає запровадження інновацій за всіма напрямками діяльності цих просвітницьких осередків на багато десятиріч – у переході керівництва до адаптивного стилю управління, у вдосконаленні корпоративного буття, у налагодженні зовнішніх комунікацій з оточенням, тощо. І що не мало важно –

втрачається потенційний користувач, який бажає оновлення бібліотечного середовища за законами сучасності.

Відтак, світ, що змінюється, ставить бібліотеки перед необхідністю адаптивних перетворень. Бібліотека стає не тільки місцем сховища книг, але і відіграє важливу роль в переосмисленні соціокультурних процесів сьогодення. Тобто, «оновлення діяльності бібліотек стає необхідною умовою їх функціонування в сучасній соціокультурній ситуації» [3, с. 3]. Сучасні бібліотеки – це набагато більше, ніж осередок сховища знань. У всьому світі вони поступово трансформуються в інтелектуальні центри й технологічні хаби, котрі уможливають отримання безкоштовного доступу не тільки до інформаційних ресурсів, а й пропонують зручне робоче місце з комп'ютером, Інтернетом, адаптоване під певного користувача й його потреб.

Бібліотеки мають стати воротами в світ технологій, де навчають азам програмування й комп'ютерної безпеки [13]. Бібліотека має затвердити себе у якості повноправного суб'єкту інформаційного простору. Вона збирає, зберігає, проводить бібліографічну й аналітико-синтетичну обробку документальних потоків, їх систематизацію та каталогізацію, виробляє навігацію й оцінку інформаційних ресурсів, здійснює довідково-бібліографічне обслуговування. Таким чином, бібліотека створює основу для багатьох інформаційних процесів [8]. Основною адаптивною соціальною функцією бібліотеки стає задоволення потреб суспільства в інформації та знаннях. Щоб зберегти цю функцію сучасна бібліотека матиме у своєму розпорядженні достатню кількість технічних засобів для роботи з електронними документами, а також доступом до мережі Інтернет [16].

Досвід роботи із пошуковими запитами в Інтернеті у багатьох користувачів створює ілюзію можливостей з отримання будь-якої інформації «не сходячи із місця». Для багатьох із них (особливо це стосується молодшого покоління) стає неочікуваною відсутність у відкритому доступі потрібних їм інформаційних джерел. В свою чергу, бібліотека в освітньому середовищі закладу освіти має

накопичувати знання специфічні щодо діяльності саме цього закладу. По-перше це стосується освітнього (освітньо-наукового) процесу, проте ним не обмежується. По-друге, не менш важливою є специфічна інформація із обслуговування діяльності закладу освіти. Мається на увазі юридично-правова інформація, управлінська інформація тощо. По-третє, ще однією проблемою, з якою стикаються споживачі освітніх послуг в глобальному інформаційному просторі, є неповнота, а часто і недостовірність інформації. Тому відбувається зростання ролі бібліотеки у відкритому освітньому середовищі як засобу верифікації інформації.

До речі, необхідно відзначити, що активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) в бібліотечну сферу істотно вплинуло на її розвиток. Сучасна бібліотека руйнує свої фізичні кордони, переходить з реального простору до віртуального. З одного боку, вона пропонує доступ до інформаційних ресурсів, що належать іншим суб'єктам інформаційного простору, в тому числі представленим в мережі Інтернет. З іншого – створює електронні інформаційні ресурси (бази даних, колекції оцифрованих документів, веб-сайти і веб-портали), доступні за її фізичними стінами [2, с. 148].

Роль сучасної бібліотеки полягає у забезпеченні ІКТ-посередництва між документом та користувачем. Специфіка запитів сучасного користувача (читача) полягає у тому, що його не цікавить наявність у фондах бібліотеки того чи іншого документу. Йому значно важливіша швидкість і зручність в отриманні інформації, а чи буде це зроблено через традиційну книгу в фонді, або через онлайнову повнотекстову базу даних, або через оперативну електронну доставку документа, або через доступ до «вільного» Інтернету – стає не таким істотним.

Масова цифровізація привела до створення в бібліотеках електронних каталогів; оцифрування частини фонду; до появи власних різноманітних баз даних, електронних бібліотек, зведених каталогів, корпоративних бібліотечних мереж; до появи інтернет-навігації за бібліографічними й повнотекстовими ресурсами; до виникнення віртуальних дослідницьких сервісів для користувачів, що забезпечують

з ними інтерактивний зв'язок та їх доступ до електронних бібліотечних систем, що значно наблизило роботу бібліотеки окремого закладу освіти до сучасних світових стандартів роботи із інформацією. Вважаємо, що бібліотека має перестати бути пасивним інформаційним посередником. Переконані, що вона має перетворитись в одну з найпродуктивніших і масових систем управління знаннями. У такий спосіб реалізація нових напрямів діяльності бібліотеки як певного науково-інформаційно/інформаційного центру пов'язана з появою в бібліотеках цілого ряду інноваційних сервісів і необхідністю докорінних трансформацій існуючих.

Зауважимо, що бібліотекам на місцях належить самостійно приступити до реформування власної діяльності, спираючись в кожному конкретному випадку на специфічні потреби обслуговування читацької (користувацької) аудиторії. Справді, типовий алгоритм реформування будь-якої бібліотеки включає уважне вивчення потреб всієї потенційної аудиторії суб'єктів бібліотечної взаємодії (саме всій, а не залишилися в числі рідкісних користувачів) і отримання відповідей на головні питання: в чому бібліотека не релевантна очікуванням користувачів і які сервіси, пов'язані з пізнавальною діяльністю, могли б зацікавити різні категорії громадян [15]. Адже, для того, щоб запобігти перетворенню бібліотек в музеї книг необхідно щоб бібліотеки брали на себе ряд функцій, раніше їм не притаманних, але таких, що потрібні нині користувачам. Це можуть бути віртуальні послуги з пошуку інформації та необхідних знань; створення коворкінг-центрів; проведення різноманітних тематичних відеоконференцій, що схарактеризували б бібліотеку як осередок науки, який зручно долучати до педагогічного процесу в закладах освіти і наукових установах, а також різного типу підприємств і організацій тощо.

Звернемо увагу на те, що цікавим є досвід американських, канадських, австралійських та європейських бібліотек, які надають для роботи в «читальних залах» не тільки традиційні книжки, а й розвиваючі іграшки, обладнання для відеозйомки, телескопи, мікроскопи і компаси, забезпечують доступ до 3-D принтерів (рис.1) [13].

Рис. 1. Бібліотеки світу, в яких використовується 3D-друк [13]

На нашу думку, ще одним із напрямів розвитку бібліотек може стати відкриття на їх базі різноманітних консультаційних центрів (у т. ч. й онлайн), котрі мали б домовленості із різноманітними фахівцями: лікарями, психологами, юристами, спеціалістами з технічних питань, вченими тощо [4]. Тим самим, застосовуючи адаптивні технології налагодження соціальних комунікацій з великим колом користувачів різних галузей знань, бібліотека має перетворитися на сучасний інноваційний осередок з розбудови суспільства знань – потужний науково-інформаційний бібліотечний центр.

Висновки. Отже, глобалізація суспільства, інформатизація усіх сфер людської діяльності та цифрова революція в сфері комунікацій зумовила необхідність трансформування сучасної бібліотеки із сховища знань на пробудження мислення людей, що використовують ці комунікації. Основними формами роботи такої бібліотеки виступають вже не функції накопичення й збереження, а різноманітні заходи, що сприяють успішній соціалізації читачів, їхньої орієнтації в сучасному світі, сприяють адаптації всіх суб'єктів бібліотечного простору. Вважаємо, що подальша модернізація бібліотек не може бути пов'язана тільки з технологічним шляхом їх розвитку. Можливість

подолання кризової ситуації бачиться в розвитку соціально-комунікативної функції бібліотек, подальшого їх трансформування в інститути соціалізації особистості; в перетворенні бібліотек в інтелектуальний простір міжособистісної й міжкультурної комунікації.

Використані джерела

1. Алексеева И. Ю. (2013). *Общество знаний и гуманитарные технологии*. URL : <https://gtmarket.ru/laboratory/expertize/5986>.
2. Багрова И. Ю. (1999). Есть ли у библиотеки будущее в XXI веке // *Библиотекосведение*. Вып. 1. С. 147–151.
3. Головкин С. И. (2008). *Библиотечная деятельность: принципы обновления: науч.-метод. пособие*. Москва, Либерей-Библиформ. 127 с.: табл. (Библиотекарь и время. XXI век; Вып. № 83).
4. Гуралюк А. Г. (2020). Бібліотека в інформаційному суспільстві: онтологічний підхід. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*. Вип. 8 (15). DOI : [https://doi.org/10.33296/2707-0255-8\(15\)-03](https://doi.org/10.33296/2707-0255-8(15)-03).
5. Делокаров К. Х. (2010). Является ли «общество, основанное на знаниях», новым типом общества? // *Концепция «общества знания» в современной социальной теории* : сб. науч. тр. / РАН. ИНИОН. Центр социал. науч.-информ. исслед. отд. социологии и социал. психологии; [отв. ред. Д. В. Ефременко]. Москва. 234 с. С. 11–38. URL : http://inion.ru/site/assets/files/2549/conceptiia_obshestva_znaniya_2010.pdf
6. Карпов А. О. (2015). *Основные теоретические понятия общества знаний*. URL : https://www.researchgate.net/publication/333775034_Basic_Theoretical_Concepts_of_Knowledge_Society.
7. *К обществам знания. Всемирный доклад ЮНЕСКО* (2005). Париж, Изд-во ЮНЕСКО. URL : http://www.intelros.ru/pdf/doklad_yunesko_2005_k_obshestvam_znaniya.pdf.
8. Кюллёнен К. (2011). Кликай мышкой, веди блог, находи, зажигай – поддерживай свои навыки на современном уровне / К. Кюллёнен, П. Саллмен // *Новости Международной Федерации Библиотечной Ассоциации и Учреждений*. Вып. 6 (93). С. 33–36.
9. Мамедова Л. (2015). *Библиотеки в информационном обществе: функции и роль*. Вышка. Вып. 2. URL : <http://www.azlibnet.az/pdf/meqaleler/meqale23.pdf09.12.2020>.
10. Минина В. Н. (2013). *Общество знания: от общей идеи к поиску онтологических оснований*. URL : http://jourssa.ru/sites/all/files/volumes/2013_4/Minina_2013_4.pdf.

11. Москалёв И. Е. (2010). Качественные характеристики социальных изменений в контексте общества знания // *Концепция «общества знания» в современной социальной теории*: сб. науч. тр. / РАН. ИНИОН. Центр социал. науч.-информ. исслед. отд. социологии и социал. психологии; [отв. ред. Д. В. Ефременко]. Москва. 234 с. С. 98–108. URL : http://inion.ru/site/assets/files/2549/conceptiia_obshestva_znaniya_2010.pdf/.
12. На пути к обществам знания: интервью с заместителем Генерального директора ЮНЕСКО по вопросам коммуникации и информации А. В. Ханом (2005) // *Наука в информационном обществе*: информ. издание / сост. Е. И. Кузьмин, В. Р. Фирсов. СПб., РНБ. С. 23–24.
13. Рено А. (2017). *Эволюция библиотек: как хранилища знаний меняются под влиянием технологий*. URL : <https://te-st.ru/2017/11/03/evolution-of-libraries/>.
14. Ростока М. Л. (2020) Інформаційно-аналітичний супровід освіти як сфера наукової діяльності ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*. Вип. 8 (15). DOI : [https://doi.org/10.33296/2707-0255-8\(15\)-05](https://doi.org/10.33296/2707-0255-8(15)-05).
15. Степанов В. К. (2019). Новое видение библиотеки как социального института в обществе знаний. *Науч. и техн. б-ки*. Вып. 1. С. 7–15.
16. Шестаков Д. В. (2019). Библиотека перед глобальными вызовами современности: проблемы и перспективы. *Молодой ученый*. Вып. 2 (240). С. 390–392. URL : <https://moluch.ru/archive/240/55499/>.
17. Drucker P. F. (1969). *The Age of Discontinuity: Guidelines to our Changing Society*. London: Heinemann.

References

1. Alekseeva I. Yu. (2013). *Obshchestvo znaniy i gumanitarnye tekhnologii*. URL : <https://gtmarket.ru/laboratory/expertize/5986>.
2. Bagrova I. Yu. (1999). Yest li u biblioteki budushchee v XXI veke // *Bibliotekovedenie*. Вып. 1. S. 147–151.
3. Golovko S. I. (2008). *Bibliotechnaya deyatel'nost: printsipy obnoveniya: nauch.-metod. posobie*. Moskva, Libereya-Bibinform. 127 s. : tabl. (Bibliotekar i vremya. XXI vek; Вып. № 83).
4. Guraliuk A. G. (2020). Библиотека в информатсионном suspilstvi: ontolohichnyi pidkhid. *Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seriiia «Pedahohika»*. Вып. 8 (15). DOI : [https://doi.org/10.33296/2707-0255-8\(15\)-03](https://doi.org/10.33296/2707-0255-8(15)-03).
5. Delokarov K. Kh. (2010) Yavlyaetsya li «obshchestvo, osnovannoe na znaniyakh», novym tipom obshchestva? // *Kontseptsiya «obshchestva znaniya» v sovremennoy sotsialnoy teorii* : sb. науч. тр. / РАН. ИНИОН. Tsentr sotsial. науч.-inform. issled. отд. sotsiologii i sotsial. psikhologii; [otv. red. D. V. Yefremenko]. Moskva. 234 с. С. 11–38. URL : http://inion.ru/site/assets/files/2549/conceptiia_obshestva_znaniya_2010.pdf.

6. Karpov A. O. (2015). *Osnovnye teoreticheskie ponyatiya obshchestva znaniy* URL : https://www.researchgate.net/publication/333775034_Basic_Theoretical_Concepts_of_Knowledge_Society.

7. *K obshchestvam znaniya. Vsemirnyy doklad YuNYeSKO* (2005). Parizh: Izd-vo YuNYeSKO. URL : http://www.intelros.ru/pdf/doklad_yunesko_2005_k_obshchestvam_znaniya.pdf.

8. Kyullenen K. (2011). Klikay myshkoy, vedi blog, nakhodi, zazhigay – podderzhivay svoi navyki na sovremennom urovne / K. Kyullenen, P. Sallmen // *Novosti Mezhdunar. Federatsii Bibl. Assots. i Uchrezhdeniy*. Vyp. 6 (93). S. 33–36.

9. Mamedova L. (2015). *Biblioteki v informatsionnom obshchestve: funktsii i rol*. Vyshka. Vyp. 2. URL : <http://www.azlibnet.az/pdf/meqaleler/meqale23.pdf>.

10. Minina V. N. (2013). *Obshchestvo znaniya: ot obshchey idei k poisku ontologicheskikh osnovaniy*. URL : http://jourssa.ru/sites/all/files/volumes/2013_4/Minina_2013_4.pdf.

11. Moskalev I. Ye. (2010). Kachestvennye kharakteristiki sotsialnykh izmeneniy v kontekste obshchestva znaniya // *Kontseptsiya «obshchestva znaniya» v sovremennoy sotsialnoy teorii: sb. nauch. tr. / RAN. INION. Tsentr sotsial. nauch.-inform. issled. otd. sotsiologii i sotsial. psikhologii; [otv. red. D. V. Yefremenko]*. Moskva. 234 c. С. 98–108. URL : http://inion.ru/site/assets/files/2549/conceptiia_obshchestva_znaniya_2010.pdf/.

12. Na puti k obshchestvam znaniya: intervyyu s zamestitelem Generalnogo direktora YuNYeSKO po voprosam kommunikatsii i informatsii A. V. Khanom (2005) // *Nauka v informatsionnom obshchestve: inform. izdanie / sost. Ye. I. Kuzmin, V. R. Firsov*. SPb., RNB. S. 23–24.

13. Reno A. (2017). *Evolyutsiya bibliotek: kak khranilishcha znaniy menyayutsya pod vliyaniem tekhnologiy*. URL : <https://te-st.ru/2017/11/03/evolution-of-libraries/>.

14. Rostoka M. L. (2020). Informatsiino-analitychnyi suprovid osvity yak sfera naukovoї diialnosti DNPB Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho. *Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seriia «Pedahohika»*. Vyp. 8 (15). DOI : [https://doi.org/10.33296/2707-0255-8\(15\)-05](https://doi.org/10.33296/2707-0255-8(15)-05).

15. Stepanov V. K. (2019). Novoe videnie biblioteki kak sotsialnogo instituta v obshchestve znaniy. *Nauch. i tekhn. b-ki*. Vyp. 1. S. 7–15.

16. Shestakov D. V. (2019). Biblioteka pered globalnymi vyzovami sovremennosti: problemy i perspektivy. *Molodoy uchenyy*. Vyp. 2 (240). S. 390–392. URL : <https://moluch.ru/archive/240/55499/>.

17. Drucker P. F. (1969). *The Age of Discontinuity: Guidelines to our Changing Society*. London: Heinemann.

Андрей Гуралюк

кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник,
заведующий сектором ИКТ и наукометрии отдела научно-информационно-аналитического сопровождения образования, Государственная научно-педагогическая библиотека Украины имени В. А. Сухомлинского,
г. Киев, Украина

Марина Ростока

кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник отдела научно-информационно-аналитического сопровождения образования,
Государственная научно-педагогическая библиотека Украины имени В. А. Сухомлинского, г. Киев, Украина

Наталья Вараксина

научный сотрудник сектора ИКТ и наукометрии отдела научно-информационно-аналитического сопровождения образования, Государственная научно-педагогическая библиотека Украины имени В. А. Сухомлинского,
г. Киев, Украина

БИБЛИОТЕКА В ОБЩЕСТВЕ ЗНАНИЙ

Аннотация. В предлагаемой статье рассматриваются перспективы существования библиотек в обществе знаний, которое должно стать следующим шагом развития социально-организационных преобразований после информационного общества. Отмечается, что цифровые технологии изменили сущность таких устоявшихся общественных институтов, как библиотеки. Показано, что бурное развитие информационно-коммуникационных технологий заставляет библиотеки не просто подстраиваться под новые реалии, а в целом переосмысливать свою миссию в обществе.

В исследовании приводятся основные различия общества знаний от информационного. Отмечается, что это общество, основанное на знаниях; свободном доступе к знаниям; экономике, основанной на знаниях; формировании сетей знаний и культуры инноваций. Ведущей мнением представленной труда является то, что традиционная модель библиотеки безнадежно устаревает и превращается из источника знаний в музей книги.

Приводятся потенциальные пути сохранения библиотек как публичных учреждений, основанные на реальных примерах из зарубежного опыта. Показана необходимость трансформации библиотек из хранилища знаний в интеллектуальных центров и технологических хабов, в которых можно получить бесплатный доступ не только к информационным ресурсам, но и к компьютеру, Интернету, удобного рабочего пространства. А все чаще - и к самым последним технологическим наработкам, навыков и возможности заниматься коллективным

новаторством. Также рассматриваются дополнительные услуги которые может оказывать библиотека (и уже предоставляются большим количеством библиотек по всему миру), методы интерес потенциальных читателей (пользователей). Подчеркивается важность коммуникативной функции библиотек, дальнейшей их трансформации в институты социализации личности; необходимость преобразования библиотек в интеллектуальное пространство межличностного и межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: библиотека, общество знаний, социальная коммуникация, перспективы библиотек, адаптация библиотек, информационные ресурсы, научно-информационный центр.

Andrii Guraliuk

Ph.D of Pedagogical Sciences, Senior Researcher,
Head of Sector ICT and Scientometrics the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education, V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Marina Rostoka

Ph.D of Pedagogical Sciences, Senior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education, V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Nataliia Varaksina

Researcher of the Sector ICT and Scientometrics of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education, V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Library in the Knowledge Society

Abstract. This article discusses the prospects for the existence of libraries in the knowledge society, which should become the next step in the development of social and organizational transformations after the information society. It is noted that digital technologies have changed the essence of such well-established public institutions as libraries. It is shown that the rapid development of information and communication technologies makes libraries not only adapt to new realities, but generally rethink their mission in society.

The research highlights the main differences between the knowledge society and the information society. It is noted that it is a knowledge-based society; free access to knowledge; knowledge-based economy; building knowledge networks and a culture of innovation. The leading opinion of the submitted research is that the

traditional library model is hopelessly outdated and is turning from a source of knowledge into a book museum.

Potential ways of preserving libraries as public institutions based on real examples from foreign experience are presented. The necessity of transforming libraries from a repository of knowledge into intellectual centers and technological hubs, where you can get free access not only to information resources, but also to a computer, the Internet, and a convenient workspace, is shown. And increasingly, to the very latest technological advances, skills and opportunities to engage in collective innovation. Additional services that the library can provide (and are already provided by a large number of libraries around the world), methods of interest of potential readers (users) are als.

The importance of the communicative function of libraries, their further transformation into institutions of personal socialization is emphasized; the need to transform libraries into an intellectual space for interpersonal and intercultural communication.

Key words: Library, Knowledge Society, Social Communication, Perspectives of Libraries, Adaptation of Libraries, Information Resources, Scientific Information Center.